

Sosiaalihuollon asiakastietovarannon käyttöönotto – pistemäisestä informaatio-ohjauksesta monitoimijaiseen dialogiin

Anu Virtanen¹, Esa Jokinen²

¹ Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socca; ² Hyvinvointiala Hali ry

Anu Virtanen, YTM, erikoissosiaalityöntekijä, Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socca, PL 760, 00029 HUS. Sähköposti: anu.l.virtanen@hus.fi

Tiivistelmä

Kanta-palveluiden ja tarkemmin sosiaalihuollon asiakastietovarannon käyttöönotto on ollut vuosia kestänyt ja erilaisia lakimuutoksia asiakastietolakiin (703/2023) edellyttänyt monivaiheinen hanke. Takaraja palveluiden käyttöönotolle on syyskuussa 2026. Yksityisiä palveluntuottajia on haastanut paitsi sosiaalihuollon palvelunjärjestäjien muuttuminen kunnista hyvinvointialueiksi myös lakimuutosten aiheuttama hallinnollinen lisätyö ja viranomaisten muuttuvat linjaukset ja täsmennykset. Yksityisten tuottajien tilannetta on pyritty tukemaan sosiaalialan osaamiskeskusten ja Hyvinvointiala Hali ry:n yhteistyöllä. Siinä on noussut selvästi esiin yksityisten palveluntuottajien haaste saada riittävästi tietoa ja tukea Kanta-liittymiseen. Kehittämistarpeeksi on noussut laajemman muutostietoisuuden aikaansaaminen palveluntuottajissa ja ostopalveluiden erityispiirteiden huomioon ottaminen Kanta-yhteistyössä.

Avainsanat: tiedonhallinta, sosiaalihuolto, ostopalvelut

Abstract

The deployment of the Kanta services, and more specifically the social welfare client data repository, has been a multi-phase process spanning several years and requiring various amendments to the Client Data Act (703/2023). The deadline for implementing the services is September 2026. Private service providers have been challenged not only by the transition of social welfare service organizers from municipalities to wellbeing services counties, but also by the increased administrative workload caused by legislative changes and evolving guidelines and clarifications issued by authorities. Support for private providers has been sought through collaboration between the Centers of Expertise on Social Welfare and the Finnish Association of Private Care Providers. This collaboration has clearly highlighted persistent difficulties private organizations face in accessing sufficient information and support for Kanta integration. A key development need that has emerged is to enhance overall awareness of the ongoing reform among service providers and to take into account the specific characteristics of outsourced services in Kanta-related cooperation.

Published under a CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Keywords: information management, social welfare, outsourced services

Johdanto

Sosiaalihuollon asiakastietovarannon käyttöönotto ja kirjaamisen toimintatapojen muuttaminen on merkittävä muutos historiallisesti [1]. Sosiaalihuollon rakenteisen kirjaamisen kehittäminen on ollut pääosin järjestelmä- ja tekniikkavetoista – kirjaamiseen liittyvät ajattelutapojen ja käytäntöjen muutokset ovat saaneet vähän huomiota. Kanta-käyttöönottoa on tuettu Kelan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen materiaaleilla ja tilaisuuksilla, mutta keskustelu rakenteisen kirjaamisen aiheuttamista toiminnallisista ja ajattelutavallisista muutoksista palveluntuottajaorganisaatioissa on jäänyt pistemäiseksi.

Sosioteknisestä näkökulmasta tietojärjestelmät ymmärretään osaksi organisatorisia käytäntöjä, ammattirooleja ja institutionaalisia rakenteita – ei pelkästään teknisinä ratkaisuinä. Salovaaran [2] mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiä tarkasteltaessa ”sosiaalisen ja teknisen osan hyvä yhteensopivuus on avaintekijä koko systeemin menestykselle”. Kanta-palvelujen käyttöönoton yhteydessä ”sosiaalinen” ja ”yhteensopivuus” saavat erityisen merkityksen monitoimijaisessa, lain ohjaamassa uudenaikaisessa järjestelmässä, jossa toimijat ovat keskinäissidoksissa toisiinsa. Kanta-palveluiden käyttöönotto osaksi kaikkia sosiaalipalveluita edellyttää paitsi tietojärjestelmien vuoropuhelua myös aktiivista tiedon ja näkemysten siirtoa toimijoiden välillä sekä viime kädessä yhteisten toimintamallien luomista.

Tutkimuksemme tarkastelee yksityisten palveluntuottajien edellytyksiä liittyä sosiaalihuollon asiakastietovarantoon määräajassa ja yleisemmin Kanta-valmiuden rakentumisesta ostopalveluissa. Ostopalveluina tuotetaan noin 40 % kaikista sosiaalipalveluista [3]. Kysymme, onko informaatio-

ohjauksella pystytty ratkaisemaan yksityisten palveluntuottajien Kanta-liittymisen haasteita, ja millainen toimintatapa olisi tarpeen, jotta Kanta-palveluista tulisi luonteva osa koko sosiaalipalveluiden toimintakenttää.

Aineisto, menetelmät ja tulokset

Yksityisten palveluntuottajien tilannekuvaa kartoitettiin kyselyllä, jonka toteutti Hyvinvointiala Hali ry yhteistyössä Helsingin kaupungin, Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sekä Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Soccan kanssa. Sähköisellä, sekä strukturoituja monivalintakysymyksiä että muutamia avoimia kysymyksiä sisältäneellä kyselyllä kartoitettiin asiakastietojärjestelmiä, valmiutta Kanta-palveluihin sekä hyvinvointialueiden tarjoamia tukitoimia.

Kysely suunnattiin Hyvinvointiala Hali ry:n jäsenistölle kesä-elokuussa 2025. Jäsenorganisaatioita lähestyttiin sähköpostilla ja lisäksi Hyvinvointiala Hali ry julkaisi kyselylinkin sisältäneen uutisen, jota jaettiin muun muassa Soccan toimesta, mikä on saattanut tuoda yksittäisiä vastaajia jäsenistön ulkopuolelta. Vastauksia saatiin kaikkien hyvinvointialueiden eri kokoisilta palveluntuottajilta (n=207). Vastausprosentti oli arviolta yli 20, sillä kysely lähetettiin 1066 organisaatioon ja osa vastauksista oli annettu useamman tytäryhtiön puolesta. Vastanneet tahot tuottivat sosiaalipalveluja joko yhden tai useamman hyvinvointialueen lukuun. Aineiston analyysi perustui määrällisten vastausten osalta kuvaileviin tietoihin (prosenttiosuudet) ja laadullisten vastausten osalta asiakokonaisuuksien teemoitteluun.

Vastaajista 11 prosenttia oli liittynyt Kanta-palveluihin kokonaan tai osittain. Lähes kaikki vastaajat arvioivat olevansa liittymisvelvollisia, mutta 40 % ei

vielä tiennyt, mitä liittymismallia (suora-, yhteis-, rinnakkaismalli) aikovat käyttää. 57 % ei ollut ilmoittautunut järjestelmän käyttöönottestaukseen ja 8 % ei osannut vastata asiaa koskevaan kysymykseen. Noin joka kymmenes vastaajista oli avoimien vastausten perusteella epätietoisia liittymisvelvollisuudestaan ja muista vaatimuksista. Vastaajat kokivat yleisesti liittymisprosessin vaativan täsmällistä tietoa hyvinvointialueiden omista käyttöönottoaikatauluista, rekisterinkäyttöoikeuden myöntämisestä ja muista aluekohtaisista määräyksistä.

Tarkasteltaessa yksityisten ja hyvinvointialueiden yhteistyötä havaittiin, että 32 % vastaajista ei ollut saanut alueen infokirjettä ja 40 % ei ollut osallistunut alueen järjestämiin infotilaisuuksiin. Vain 12,5 % vastaajista oli osallistunut hyvinvointialueiden kirjaamisen kehittämisen työryhmiin. Puutteista huolimatta ostopalveluja alueille tuottavat palveluntuottajat kokivat hyvinvointialueet keskeisenä Kanta-asioissa ohjaavana tahona, ja toisaalta alueilla oli myös välineitä vastata tähän tarpeeseen.

Yksityiset palveluntuottajat kaipasivat tulosten perusteella perustietoa Kanta-liittymisestä niin liittymisvelvoitteen, käytännön toteutuksen, aikataulujen kuin resurssitarpeiden ja kustannusten osalta. Yksityisten palveluntuottajien ja hyvinvointialueiden Kanta-liittymisen edistymisen keskinäisriippuvuus ostopalvelukontekstissa oli huonosti tunnistettu. Yksityisten tuottajien on välttämätöntä ymmärtää, mitä tarkoittavat esimerkiksi hyvinvointialuekohtaiset linjaukset rinnakkaisliittymismahdollisuudesta, lakiperusteisten minimivaatimusten ylittävät kirjaamisvelvoitteet sekä rekisterinkäyttöoikeuden myöntämiseen liittyvät alue- ja palvelukohtaiset aikataulutukset, joita valtakunnallisissa ohjeissa tai neuvonnassa ei kerrota. Yksityiset palveluntuottajat tarvitsevat ennakkollista tietoa Kanta-kokonaisuuteen liittyvien muutosten huomioimiseksi omassa liiketoiminnassaan – muun

muussa henkilöstön osaamisessa, työprosesseissa, hallinnossa ja julkisten hankintojen kilpailutuksiin osallistumisessa.

Kanta-kehittämissä tärkeitä olisivat myös yksityisten toimijoiden näkemykset erilaisista toiminta- ja rekisterikäytännöistä, ohjeistuksista ja mahdollisista linjauksista. Vuorovaikutukseen perustuvaan, eri osapuolia hyödyttävään yhteistyöprosessiin ei ollut yksityisten ja hyvinvointialueiden kanssa kesken päästy [4].

Kyselyssä keskityttiin erityisesti yksityisten ja hyvinvointialueiden yhteistyöhön eikä siinä tarkasteltu suoraan tietojärjestelmätoimittajien tai valtakunnallisten viranomaisen roolia yksityisten saamassa tuessa. Vastaajat toivat avoimissa vastauksissa painoitellen esiin myös tietojärjestelmätoimittajien osuutta ohjaukseen ja tukeen, mutta kokonaiskuva heidän roolistaan ei vastausten perusteella voitu muodostaa.

Johtopäätökset ja pohdinta

Yksityisten palveluntuottajien Kanta-liittymistä ja saamaa ohjausta on haastanut oleellisen tiedon jatkuva päivittyminen. Kyseessä on sosiaalihuollon asiakastyön käytäntöjä kokonaisvaltaisesti koskeva muutos, josta kukaan toimija ei selviä yksin. Yhteinen ymmärrys historiallisesta muutoksesta ja sen moninaisista vaikutuksista ei pääse rakentumaan ilman tavoitteellista ja dialogista yhteistyötä, jossa tietoperustaa rakennetaan eri toimijoiden tietoa ja näkemyksiä yhdistämällä.

Yksityiset palveluntuottajat tulisi saada aktiivisiksi toimijoiksi Kanta-liittymisen kokonaisuudessa. Nyt heidän roolinsa näyttyy passiivisena sivustaseuraajana eikä aktiivisena kumppanina ja yhteiskehittäjänä. Taustalla voidaan tunnistaa järjestelmä- ja viranomaiskeskeisen kehittämistyön vaikeus tunnistaa yksityisten palveluntuottajien kokemaa

ennakoitavuuden tarvetta ja ottaa huomioon liiketoiminnan näkökohtia. Myös asiakastietojärjestelmä-toimittajien roolia tulisi vahvistaa.

Salovaara [2] painottaa riittävää vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä, jotta sosiaalihuollon asiakastietovarannon (Kanta-) kirjaamisen rakenteiset mallit eivät lisäisi tarpeettomasti tietojärjestelmien hallintaa työn sisällöstä. Tutkimuksemme mukaan on lisäksi tärkeää huomioida palveluiden järjestäminen sujuvasti ja laadukkaasti Kanta-siirtymässä – myös ostopalvelutilanteissa. Pitkälle viedyssä tietojärjestelmäkehittämisessä saatetaan helposti sokeutua sille, millaisia ajetun muutoksen vaikutukset ovat monitoimijaisessa, vahvasti säädellyssä kontekstissa, jossa erilaiset velvollisuudet, oikeudet ja intressit risteävät. Julkisen tahon velvollisuus yksityisten palveluntuottajien ohjaukseen ja neuvontaan tulisi ymmärtää osana laadukkaiden sosiaalipalveluiden mahdollistamista ja järjestämistä.

Lähteet

[1] Hujanen K, Ailio E, Laukkanen H. Kanta-palveluiden käyttöönotto sosiaalihuollossa luo perustan tiedon hyödyntämiselle. *FinJeHeW*. 2021;16(2):175–180.

<https://doi.org/10.23996/fjhw.143469>

[2] Salovaara S. Lectio praecursoria, Tietojärjestelmät osana sosiaalityön tiedonmuodostusta. *FinJeHeW*. 2024;16(3):377–380.

<https://doi.org/10.23996/fjhw.148085>

Tämä näkökulma ei ollut noussut näkemyksemme mukaan vielä riittävästi keskiöön.

Tutkimuksemme toi esiin tarpeen käsitteellistää sosiaalihuollon asiakastietovarannon käyttöönotto muutoksena, jolla on vaikutuksia yhtäaikaaisesti erilaisiin lakisääteisiin velvollisuuksiin, ja jota tulisi edistää eri toimijatasojen välisenä dialogina. Suunnitelmallisen dialogin pohjalta syntyisi osallisuutta ja muutosvalmiutta yksityisten palveluntuottajien keskuudessa, ja samalla se palvelisi tärkeänä palautteena järjestelmän toimivuudesta. Laajan ja vaativan kansallisen asiakastietojärjestelmä uudistusten ja muiden vastaavien hankkeiden toimeenpanoprosessissa tulisi erityisesti panostaa oppimisen ja vuoropuhelun rakenteisiin.

Sidonnaisuudet

Kirjoittajilla ei ole sidonnaisuuksia.

[3] Valtiokonttori. Tutkihallintoa.fi [Internet]. Helsinki: Valtiokonttori; 2026 [viitattu 2.1.2026]. Saatavilla: <https://www.tutkihallintoa.fi/>

[4] Virtanen A, Viinamäki L. Hyvinvointialueiden ja yksityisten palveluntuottajien yhteistyö KANTA-palveluihin liittymisessä. *Lumen - Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti*. 2025;3. Saatavilla: <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lumen-lehti/2025/10/30/hyvinvointialueiden-ja-yksityisten-palveluntuottajien-yhteistyo-kanta-palveluihin-liittymisessa/>